

Národní zpráva o strategiích sociální ochrany a sociálním začleňování

Národní zpráva shrnuje problémy, se kterými se Česká republika potýká v oblasti podpory sociální soudržnosti, boje s chudobou a sociálním vyloučením, modernizace důchodového systému a systému zdravotní a dlouhodobé péče. V rámci Národní zprávy jsou Evropské komisí předkládány 3 strategické dokumenty, a to Národní akční plán sociálního začleňování, Národní strategie pro důchody a Národní strategie zdravotní a dlouhodobé péče.

Stručná charakteristika situace, z níž zpráva vychází

Změny právních předpisů v oblasti sociálních dávek přispěly za pozitivního vývoje nezaměstnanosti ke snížení počtu osob, které je pobírají. Přijaté změny zvýšily atraktivitu práce pro osoby s nižšími příjmy (výhodnější zápočet příjmu z pracovní aktivity pro účely dávek pomoci v hmotné nouzi apod.) i snahu osob, které pracovat mohou, hledat si zaměstnání. Cílem dalších přijatých a dále navrhovaných opatření je podporovat u osob, které jsou schopny práce, jejich zapojení a udržení na trhu práce nebo rozvíjení pracovního potenciálu. Konkrétní situace osob v hmotné nouzi a její řešení je vedle změn v dávkové oblasti předmětem důsledného uplatňování sociální práce s těmito osobami, a to především s těmi, které ve stavu hmotné nouze dlouhodobě setrvávají.

Současná demografická situace v ČR se podobně jako ve většině evropských zemí projevuje celkovým stárnutím populace, tj. snižováním podílů nejmladších věkových skupin na celkové věkové skladbě populace. Příčinou je klesající míra porodnosti a rostoucí počet seniorů v důsledku prodloužení střední délky života populace.

Národní akční plán sociálního začleňování

Sociální začlenění a účast na trhu práce spolu úzce souvisejí. Aby zapojení znevýhodněných osob a osob sociálně vyloučených na trhu práce bylo uskutečnitelné, potřebují tyto osoby vedle individuálních služeb zaměstnanosti také sociální pomoc a služby, které posílí jejich zapojení do společnosti a jejich zaměstnatelnost, sníží jejich závislost na sociálních dávkách a riziko přenosu chudoby z generace na generaci. V souladu se zaměřením na aktivní začleňování lidí nejvíce vzdálených trhu práce je cílem:

- prostřednictvím sociální pomoci a služeb posílit integraci osob sociálně vyloučených nebo osob ohrožených sociálním vyloučením, odstranit bariéry vstupu a udržení těchto osob na trhu práce.

Rodiny sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené mají své specifické potřeby. Důvodem vyloučení je především nezaměstnanost či obtížné uplatnění člena/ů rodiny, nízký příjem, nerovný přístup ke vzdělání a z toho plynoucí ztížená dostupnost obvyklých společenských zdrojů, jako např.

volnočasových aktivit. S ohledem na formování dalšího života, postojů a hodnot dětí vyrůstajících v těchto rodinách je cílem:

- rozvíjet metody a aplikaci sociální práce a příbuzných profesí tak, aby byly podporovány rodiny se specifickými potřebami, a přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby členové těchto rodin měli rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti a nestávali se tak sociálně vyloučenými.

Pro sociální začleňování je nezbytná efektivní spolupráce všech zainteresovaných aktérů na všech úrovních veřejné správy, zejména v politikách považovaných tradičně za sociální, k nimž patří sociální ochrana, sociální služby, služby zaměstnanosti a podpora dostupnosti bydlení. Cílem je:

- podporovat koncepční a rozhodovací procesy na všech úrovních veřejné správy tak, aby se opíraly o objektivní poznání problému chudoby a sociálního vyloučení; podporovat komunikaci a partnerství všech aktérů politiky sociálního začleňování se zaměřením na komplexní řešení problémů (chudoba, přístup k obvyklým společenským zdrojům, zaměstnanost, podpora dostupného bydlení, začlenění cizinců do společnosti).

Národní strategie pro důchody

Současná podoba českého důchodového systému, která je založena na dominantním státním, povinném, dávkově definovaném a průběžně financovaném pilíři (základní důchodové pojištění) a na dobrovolném doplňkovém pilíři (penzijní připojištění se státním příspěvkem, životní pojištění), začala vznikat od počátku devadesátých let minulého století. Všechny uskutečněné reformní kroky, zejména v základním důchodovém pojištění, přijaté v letech 1995 až 2008, směřovaly k posílení udržitelnosti základního důchodového pojištění, zejména prostřednictvím zvýšení participace starších osob na trhu práce. Poslední významné změny základního důchodového pojištění byly schváleny Parlamentem v červenci 2008 s účinností od 1. ledna 2010.

Nezbytným předpokladem pro zabezpečení přiměřené výše důchodů na základě dohodnuté míry solidarity je finanční udržitelnost základního důchodového pojištění. Přitom musí být brány v úvahu i reálné možnosti získání příjmů ze soukromých důchodových systémů. Opatření by měla směřovat ke zvyšování míry zaměstnanosti obecně, a zejména pak k udržení starších osob na trhu práce, k rozvoji a většímu využití soukromých důchodových systémů zvýšeným zapojením občanů v těchto systémech, zejména pak ke zlepšení věkové struktury ekonomicky aktivních občanů a k posílení bezpečnosti těchto systémů. K dosažení dlouhodobé finanční udržitelnosti bude nutné realizovat další změny stávajícího důchodového systému a současně

v oblasti veřejných financí přijímat opatření, která zabrání zvyšování vládního dluhu. Opatření v oblasti trhu práce a v důchodovém systému by měla vytvářet podněty pro vysokou zaměstnanost starších osob (55 až 64 let).

Prodloužení očekávané doby dožití musí být doprovázeno odpovídajícím prodloužením pracovního života. Zvýšení zaměstnanosti je přitom významným faktorem pro zlepšení finanční stability a udržitelnosti důchodového systému. Díky urychlení hospodářského růstu v posledních letech, který je doprovázen poklesem míry nezaměstnanosti (z 8,3 % v roce 2004 na 7,1 % v roce 2006 a na 5,3 % v roce 2007 s tendencí dalšího poklesu), došlo ke zvýšení reálného věku odchodu z trhu práce o 0,4 roku (z 60 let v roce 2004 na 60,4 roku v roce 2006). Nicméně jde stále o hodnoty, které jsou významně pod průměrem EU-27 (resp. EU-25).

V roce 2007 činila míra zaměstnanosti osob ve věku 55 až 64 let 46 % (muži 59,6 %, ženy 33,5 %), což je ve srovnání s rokem 2004 o 3,3 procentního bodu více (2,4 procentního bodu muži, 4,1 procentního bodu ženy). Lisabonský cíl stanoví dosáhnout do roku 2010 míry zaměstnanosti těchto osob na úrovni 50 %. Na základě posledních trendů lze předpokládat, že této úrovně by ČR do roku 2010 mohla dosáhnout.

Po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v červnu 2006 a po ustavení nové vlády bylo v lednu 2007 přijato Programové prohlášení vlády, které obsahuje mj. i záměr provést důchodovou reformu ve třech etapách, přičemž I. etapa důchodové reformy obsahuje soubor opatření, která by měla přispět k lepší finanční udržitelnosti základního důchodového pojištění a k odstranění některých mikroekonomických neefektivností a k zajištění jeho lepší dlouhodobé stability. V rámci II. etapy důchodové reformy by měly být v letech 2008 a 2009 řešeny otázky týkající se soukromých důchodů. A v rámci III. etapy důchodové reformy by měla být řešena diverzifikace zdrojů pro příjmy ve stáří s možností přeměrovat malou část z povinných plateb pojistného na základní důchodové pojištění na základě dobrovolné volby pojištěnce do soukromého systému (zavedení možnosti opt-out).

Pokud jde o I. etapu důchodové reformy, schválil Parlament ČR příslušnou právní úpravu v červenci 2008. Před projednáním ve vládě byly navrhované změny diskutovány v Politické komisi pro důchodovou reformu, jejímiž členy jsou zástupci parlamentních politických stran. Návrhy byly rovněž projednány v Radě hospodářské a sociální dohody, která je složena ze zástupců vlády, zaměstnavatelů a odborů. Koncepční podklady a návrhy legislativních změn pro II. a III. etapu důchodové reformy by měly být zpracovány v průběhu let 2008 až 2009 se záměrem od roku 2010 důchodový systém ještě lépe připravit na budoucí výzvy.

Národní strategie zdravotní a dlouhodobé péče

Strategické cíle řešené v ČR v oblasti zdravotních služeb (resort zdravotnictví) a dlouhodobých služeb (resort zdravotnictví a práce a sociálních věcí) vycházejí i nadále z nedostatků systémů zdravotních a sociálních služeb a z cílů a opatření formulovaných ve strategických dokumentech. Za hlavní témata

v oblasti zdravotních a dlouhodobých služeb jsou nadále považovány:

- zlepšování zdravotního stavu obyvatel,
- udržitelný kvalitní a dostupný systém zdravotních služeb,
- integrace sociálních a zdravotních služeb,
- komunitní přístup k těmto službám.

V resortu zdravotnictví byla po parlamentních volbách konaných v roce 2006 zahájena reforma zdravotnictví. Základním cílem refor-

my je, aby si každý občan mohl zvolit zdravotní služby podle svých přání a potřeb a aby každému byla garantována odpovídající kvalita zdravotních služeb s nejkratší možnou čekací dobou. Vzhledem k tomu, že dlouhodobé zdravotní služby jsou jednou z forem zdravotních služeb, platí pro zdravotní i dlouhodobé zdravotní služby stejné základní principy.

Jiří Biskup, MPSV

Novinky

v knižním fondu ČICSO

Long-term Care in the European Union.

Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2008. - 16 s. - ISBN 978-92-79-09572-6.

Demografická ročenka České republiky 2007.

Praha, ČSÚ 2008. - 323 s. - ISBN 978-80-250-1835-4.

Sociální služby - srovnání ČR a EU. / Průša, Ladislav

Praha, Centrum sociálních služeb 2008. - 59 s.

Neregulární pobyt cizinců v ČR: problémy a jejich řešení.

Praha, Člověk v tísní 2008. Praha, Multikulturní centrum 2008. - 116 s.

Hodnocení efektivity programů APZ a doprovodných nástrojů a projektů politiky zaměstnanosti v roce 2007. / Kulhavý, Václav - Sirovátka, Tomáš

Praha, VÚPSV 2008. - 57 s. - ISBN 978-80-7416-012-7.

Integrácia migrantov v Slovenskej republike. / Bargerová, Zuzana - Divinský, Boris

Bratislava, IOM medzinárodná organizácia pre migráciu 2008. - 154 s. - ISBN 978-80-970012-4-7.

Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2007.

Praha, ČSÚ 2008. - 263 s. - ISBN 978-80-250-1834-7.

Sociálně ekonomické postavení osob samostatně výdělečně činných v české společnosti. / Průša, Ladislav - Baštýř, Ivo - Brachtl, Miloš - Vlach, Jan

Praha, VÚPSV 2008. - 112 s. - ISBN 978-80-7416-011-0.

Rizika možného odlivu kvalifikovaných odborníků z České republiky do zahraničí. Závěrečná zpráva projektu 13 019/04 DP2. / Vavrečková, Jana a kol.

Praha, VÚPSV 2008. - 114 s. - ISBN 978-80-7416-013-4.

Úplné náklady práce za rok 2007.

Praha, ČSÚ 2008. - 54 s. - ISBN 978-80-250-1873-6.

Employment in Europe 2008.

Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2008. - 283 s. - ISBN 978-92-79-09809-3.

Statistická ročenka České republiky 2008.

Praha, Scientia 2008. - 794 s. - ISBN 978-80-250-1735-7.

Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2007.

Praha, MPSV 2008. - 195 s. - ISBN 978-80-86878-83-6.

International Migration in Europe. New Trends and New Methods of Analysis. / Bonifazi, Corrado [EDI]

Amsterdam, Amsterdam University Press 2008. - 342 s. - ISBN 978-90-5356-894-1.

The Family in Question. Immigrant and Ethnic Minorities in Multicultural Europe. / Grillo, Ralph [EDI]

Amsterdam, Amsterdam University Press 2008. - 312 s. - ISBN 978-90-5356-869-9.

Migration and Domestic Work. A European Perspective on a Global Theme. / Lutz, Helma [EDI]

Aldershot, Ashgate 2008. - 212 s. - ISBN 978-0-7546-4790-4.

Z domácího tisku

Význam faktorů trhu práce pro návrat žen na trh práce po rodičovské dovolené. / PLASOVÁ, Blanka

In: Sociální studia. - Roč. 5, č. 2 (2008), s. 89-105. -lit.

Autorka se zabývá problematikou okamžiku návratu žen z rodičovské dovolené.

Zvýšení důchodů v roce 2009 a další právní úpravy přijaté nařízením vlády dne 22. 9. 2008. / BISKUP, Jiří

In: Práce a mzda. - Roč. 56, č. 11 (2008), s. 33-36. -tab.

Přehled o zvyšování vyplácených důchodů (1996-2009). Valorizace důchodů v lednu 2009. Příplatky k důchodu. Dávky nemocenského pojištění.

Pracovní právní ochrana občanů dlouhodobě pečujících o osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby. / BIČÁKOVÁ, Olga

In: Práce a mzda. - Roč. 56, č. 11 (2008), s. 40-41.

Právní záruky poskytované občanům pečujícím o jiné fyzické osoby. Zvláštní pracovní podmínky zaměstnanců pečujících o jiné fyzické osoby. Přestupky a správní delikty na úseku zvláštních pracovních podmínek.

K nízké sňatečnosti v České republice. / HAŠKOVÁ, Hana - RABUŠIC, Ladislav

In: Sociální studia. - Roč. 5, č. 2 (2008), s. 9-33. -obr., -lit.

Úvodní údaje (sňatkové chování, sňatečnost a životní partnerství). Pokles sňatečnosti v optice demografické statistiky. Vysvětlení poklesu sňatečnosti. Souvislosti mezi sňatky a porodů. Data z výběrových šetření a výsledky analýz. Závěry a diskuze.

Vybrané problémy moderního pracovního práva diskutované na IX. Evropském kongresu Mezinárodní společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. / ŠTEFKO, Martin

In: Právo pro podnikání a zaměstnání. - Roč. 17, č. 11 (2008), s. 23-25.

Informace o průběhu kongresu konaného v září 2008 v německém Freiburgu. Proměny pracovního práva. Flexicurity z hlediska nad-

Ze zahraničního tisku

A new Social Agenda for a changing Europe. [Nová sociální agenda pro měnící se Evropu.]

In: Social agenda. - č. 18 (2008), s. 15.

Tři hlavní cíle „revidované Sociální agendy“, vyhlášené Evropskou komisí v červenci 2008. Cílem je pomoci lidem přizpůsobit se prudkým ekonomickým a sociálním změnám.

The Legal Character of International Social Security Standards. [Právní charakter mezinárodních standardů sociálního zabezpečení.] / KORDA, Maria - PENNING, Frans

In: European Journal of Social Security. - Roč. 10, č. 2 (2008), s. 131-158. -lit.

Různé dimenze právního dopadu úmluvy MOP a Rady Evropy týkajících se standardů sociálního zabezpečení.

Recent Case Law. [Poslední případy precedenčního práva.] / COUSINS, Mel

In: European Journal of Social Security. - Roč. 10, č. 2 (2008), s. 159-189. -lit.

Stálá rubrika uvádějící přehled nových případů řešených Evropským soudem pro lidská práva a Evropským soudním dvorem v období březen - květen 2008.

Statutory Social Workers: Stress, Job Satisfaction, Coping, Social Support and Individual Differences. [Státní sociální pracovníci: Stres, uspokojení z práce, zvládání stresu, sociální podpora a individuální rozdíly.] / COLLINS, Stewart

In: The British Journal of Social Work. - Roč. 38, č. 6 (2008), s. 1173-1193. -lit.

Shrnutí pozitivních i negativních aspektů práce sociálních pracovníků ve Velké Británii.

Minimum Income Schemes in Central and Eastern Europe: A Comparative Analysis of Selected Institutional Features. [Soustavy minimálního příjmu ve střední a východní Evropě: Komparativní analýza vybraných institucionálních charakteristik.] / JANSOVÁ, Eva

In: European Journal of Social Security. - Roč. 10, č. 2 (2008), s. 99-130. -obr., -lit.

Autorka se ve studii zabývá otázkou, do jaké míry soustavy minimálních příjmů zaručují dostatečnou ochranu všem lidem, kteří to potřebují v nových členských státech EU - zemích střední a východní Evropy.

Where are the women in politics? [Kde jsou ženy v politice?]

In: Social agenda. - č. 18 (2008), s. 7-9. -obr., -tab.

Navzdory veškerému pokroku jsou ženy stále ve velké menšině ve světě politiky. Příčiny tohoto jevu. Stručná historie účasti žen ve vedoucích parlamentních funkcích. Situace v Evropě ve srovnání s ostatním světem. Opatření jež mohou pomoci ke zlepšení situace, např. stanovení kvót.